

ВЕРКАЛЕЦЬ Т. Я., директор, учитель

*Комунальний заклад «Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
№ 38 Полтавської міської ради Полтавської області»*

Депутат Щербанівської сільської ради

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЄКТ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

Сучасна шкільна освіта останні роки знаходиться в стадії активного реформування основних наративів. Основою нової системи освіти має стати набуття учнями ключових компетентностей, перелік яких закріплено Законом України «Про освіту» з урахуванням «Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» (від 18.12.2006 р.) [1]. Для демократичної держави надзвичайно важливим є формування громадянських та соціальних компетентностей, пов'язаних з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей. Фактично формування цих компетентностей є основою формування історичної пам'яті українського народу.

Історична пам'ять, що є здатністю людей фіксувати, зберігати і відтворювати у своїй свідомості історичне минуле, є складним феноменом, який впливає на сприйняття ними сучасності і значною мірою зумовлює їхні дії. З одного боку, історична пам'ять є природною властивістю людини запам'ятовувати образи, події, явища, процеси тощо, з іншого – складовою свідомості, моралі, застосування досвіду попередніх поколінь, розуміння тяглості історичного процесу [2].

Пострадянська українська освіта довгий час продовжувала працювати в напрямку збереження радянських історичних принципів. Основна увага

приділялася формуванню стійких знань про явища та події без акценту на критичний аналіз та формування власної точки зору. Проблемою було безособове викладання історії, коли вона вивчалась у глобальному масштабі, персоніфікуючись виключно на постатях політичних діячів. Вивчення історії повсякдення, еволюції моральних засад суспільства в ту чи ту епоху, історії роду у світових процесах – це те, чого бракує і сучасній історичній освіті, що створює в учнів відчуття своєї непричетності до історії. Якщо ці підходи не змінити, то викладання шкільного курсу так і залишиться набором мертвих дат та імен і це стане перешкодою у формуванні історичної пам'яті. Учні мають розуміти, що історичні процеси завжди впливали на життя звичайних людей і, навпаки, – звичайні люди є творцями історії.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з громадянської та історичної освітньої галузі передбачають, що здобувач освіти:

- мислить історико-хронологічно, орієнтується в історичному часі, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявляє зміни і тривалість у житті суспільства;

- мислить геопросторово, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури і навколишнього природного середовища;

- мислить критично, працює з різними джерелами інформації та формулює історично обґрунтовані запитання;

- мислить системно, виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміє множинність трактувань минулого й сучасного та зіставляє їх інтерпретації [3].

Для досягнення зазначених результатів педагог може використовувати різні методи, прийоми. Пропонуємо детально зупинитися на методі

історичних проєктів. Метод проєктів – це освітня технологія, спрямована на здобуття учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь та навичок завдяки системній організації проблемноорієнтованого навчального пошуку.

Цей метод може бути застосований як у середній, так і старшій школі. Визначаючи тематику історичних проєктів, учителі часто пропонують загальні, глобальні, об'ємні теми, при дослідженні яких учні працюють переважно з науковими джерелами, відтворюючи вже наявні висновки.

З метою поглиблення персоніфікації, наближення загальної історії до історії сім'ї окремого учня, пропонуємо розглянути використання історичних родинних проєктів. Мета такого виду навчальних проєктів:

- спроектувати основні історичні події на історію роду учня;
- розвивати вміння працювати з різними видами візуальних джерел, що зберігаються в родині учня (сімейні світлини, листівки, листування, нагороди, щоденники тощо);
- формувати вміння проводити інтерв'ю: складати запитання, вести бесіду, формулювати уточнення, робити висновки на основі отриманої інформації;
- формувати дослідницькі навички.

Вибираючи тему проєкту, слід враховувати:

- його соціальну спрямованість;
- зв'язок із досліджуваними у відповідному курсі історії темами;
- наявність необхідних знань й особистого досвіду учнів із цієї проблеми;
- можливість реалізації міжпредметних зв'язків.

Розглянемо декілька прикладів подібних проєктів. Одним із найперших історичних досліджень, що здійснюють учні, є створення генеалогічного дерева. Цей вид проєкту допомагає учням у співпраці з

іншими членами родини сформувані уявлення про загальне місце членів сім'ї в тих чи тих історичних епохах. Зазвичай, після закінчення такого проекту учні продовжують цікавитися життєвим шляхом членів своєї родини на тлі інших історичних процесів.

Найчастіше до тематики родинних історичних проєктів ми повертаємося при вивченні історії ХХ–ХХІ ст.

Проєкт «Голодомор 1932–1933 років у спогадах та свідченнях».

Мета проєкту:

- розглянути життя родини в роки голодомору через аналіз усних спогадів та свідчень очевидців (за наявності);
- розвивати вміння створювати опитувальник, узагальнювати та аналізувати отриману інформацію.

Форма представлення результатів дослідження: есе, інтерв'ю, публіцистична стаття.

Проєкт «Міфи та реалії Другої світової війни через призму життя родини».

Мета проєкту:

- зібрати інформацію про життя членів родини в роки Другої світової війни;
- проаналізувати наявні джерела: листування, фотографії, нагороди;
- розвивати вміння створювати опитувальник, узагальнювати та аналізувати отриману інформацію;
- формувати історичну емпатію.

Форма представлення результатів дослідження: інтелект-карта, лист із минулого, есе тощо.

Проєкт «Повсякденне життя в роки Застою».

Мета проєкту:

- зібрати інформацію про свята, моду, їжу, дозвілля членів родини в зазначений період;

– розвивати вміння працювати з різними видами джерел: поштовими листівками, марками, рекламою, кулінарними книгами, календарями тощо;

– формувати вміння створювати опитувальник, узагальнювати та аналізувати отриману інформацію.

Форма представлення результатів дослідження: інтелект-карта, фото-колаж, відео-презентація тощо.

Отже, історична пам'ять – це один з головних компонентів формування української національної ідентичності. Спільне уявлення про минуле власного народу є основою для згуртування народу і його подальший розвиток як нації та формування національної ідентичності. Маємо розглядати урок історії як один з методів передачі історичної пам'яті. Але для досягнення поставленої мети маємо відійти від викладання історії як систематизованого переліку історичних подій, до історії як фактору, що впливав на розвиток окремо взятої людини, сім'ї. Використання методу історичних проєктів через призму життя роду стане важливим етапом у формуванні історичної пам'яті та формуванні сімейних традицій у збереженні та передачі цієї пам'яті наступним поколінням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text
2. Двуреченська О. С. Місце історичної пам'яті у розвитку України як суб'єкта сучасних міжнародних відносин. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/268616859.pdf>
3. Державний стандарт базової середньої освіти. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/